Ilyen a világ! (13)

Kedves Olvasóim!

A Vatikán részéről mindez nem szimpátia volt a szovjet rendszer iránt, hanem az amerikai politika vonalára ráállás része, Európa lelki letérdepeltetése. Amerikát sem a szocializmus győzelemre segítése motiválta, hanem igyekezett létrehozni Európa és orosz-Ázsia felett egyetlenegy elvet érvényesítő nemzetközi felügyeletet.

Ma már tudjuk, hogy ez volt az amerikai liberalista irányzat utosó kísérlete a szocializmussal – kihasználandó az egypárthatalmi kormányzás előnyét a sokpárti parlamenti kormányzás ellenében. A mai törekvés: a liberalizmus uralkodó politikai krédóvá képezése, amivel szemben minden más a demokrácia ellenségének minősül.

Csapó Endre

A Vatikán keleti politikája

(Rövidített változat.)

Mindszenty József bíboros sorsa egy idő óta a Vatikán keleti politikájának függvénye. Ez az ún. keleti politika, vagyis az egyre élénkülő diplomáciai tevékenység Róma és a kelet-európai bolsevista diktatúrák vezetői között, megindulása óta – szükségességét és hasznosságát illetően – vita tárgya. Nekünk, magyaroknak ezenkívül – éppen a magyar hercegprímás személye miatt – még fokozottabb jelentőségű.

A magyar prímás bécsi titkársága nyilatkozatot tett közzé, amelyből nyilvánvaló, hogy Mindszenty József bíboros visszautasította a Szentszék azon intézkedését, hogy nyugalombavonulás címén hivatalától, amit nem gyakorolhat, névlegesen is megfosszza:

Egyes hírügynökségek VI. Pál pápa döntését úgy adták tovább, hogy Mindszenty József bíboros nyugalomba vonult. Kiemelték, hogy a döntést megelőzőleg a pápa beható levelezést folytatott a Bécsben tartózkodó Mindszenty József bíboros-prímás, esztergomi érsekkel. Ebből egyesek arra következtettek, hogy a pápa és a magyar főpap közt megállapodás jött létre a döntést illetően.

Az igazság érdekében Mindszenty József bíboros nyilatkozott, 1974. február 6-án, hogy nem mondott le sem esztergomi érseki székéről, sem prímási méltóságáról, és hogy a döntés kizárólag a Szentszék határozata volt.

Ilyen körülmények között Mindszenty József bíboros nem mondhatott le. A Nyilatkozat nem tartalmazott semmiféle személyes vonatkozású elemet. Nem hivatkozik a pápa korábbi ígéreteire, nem szól arról, hogy a döntés méltánytalan, nem hivatkozik a szenvedésekre, amik őt érték, amikor egyháza érdekeit védte. A nyilatkozat öt pontjának mindegyike Magyarországról szól, a magyar egyházért aggódik, és elejétől végig bátorhangú, éles kritikája a Vatikán keleti politikájának.

A dialógustól, amit még XXIII. János pápa kezdett a kommunistákkal, általában azt várják, hogy a magyar egyház általa visszanyerje szabad működését. Sajnos az igazság az, hogy immár 11 évi dialogizálása után a magyarországi szovjet kormány semmit sem engedett, a Vatikán viszont már semmit sem követel. A magyar egyház orosz módra való szovjetizálása (Nikodim) töretlenül halad előre, aminek megakadályozására a Vatikánban semmit sem tesznek. A »békepapi« mozgalom által történik a magyar egyház szovjetizálása.

Az európai magyar katolikusok lapja, az „Életünk" 1972 márciusi száma „Békepapok a püspöki székekben" címmel írja az alábbiakat:

„Budapesten és Rómában egyszerre tették közre a megdöbbentő hírt a békepapokból választott püspökök kinevezéséről. A kinevezett négy új püspök közül ugyanis három élenjáró szerepben szolgálta a rendszert a papi békemozgalomban. Tudott dolog, hogy ennek a hírhedt intézménynek kezdettől fogva azt a szerepet szánta a rendszer, hogy belülről segítsen az egyházi szervezetet és hitéletet megbénítani.

Gyenge erkölcsű és érvényesülési vágytól erősen fűtött emberek társasága van itt együtt, de ez nem akadálya annak, hogy 20 év óta Magyarországon belőlük kerüljenek ki a püspöki megyék vezetői s az egyházi intézetek igazgatói. Ők hajtják végre a hitélet nagy kárára a buzgó papok likvidálását a párttól kapott utasítások s a Moszkvában kipróbált módszer szerint.

Az 56-os szabadságharc alatt az is kiderült, hogy egyház-megyénkint néhánynak közülük még ÁVO-s rangja és fizetése is van. Érthető volt, hogy a Vatikán, akárhogy erőltette is a rendszer, eddig nem nevezett ki békepapokat.

Éppen ezért óriási megdöbbenést váltott ki mindenfelé a Vatikán megváltozott magatartása. Egyetlen kifogástalan jelölt ellenében most a Vatikán három békepapot tett egyszerre püspökké. Mindenesetre mutatja a 3: 1 arány, milyen gyenge pozicióban tárgyal a Vatikán külügyminisztere, Casaroli érsek a szocialista valóság területén, s mennyire kétes értékűek diplomáciai eredményei."

Érthető ezek után a nyilatkozat ötödik pontja és következtetése a legfőbb egyházi vezetésben megrendült bizalomról.

Mindszenty bíboros véleménye ma is ugyanaz, mint ami 1948-ban volt, amikor „Felhívás a világ püspökeihez" című nyilatkozatában ezeket mondta:

„Ha Magyarország teljesen elbukik a marxizmus áradatában, egész Európa számára sírbaszáll a szabadság. Aki nem hiszi, jöjjön ide és lásson szemeivel."

A marxizmus mételye azóta aláásta a Nyugatot is, és benne a Vatikánt is. A marxizmussal való szembenállást ma már nem értékelik Rómában. A budapesti marxisták nyugodtan engedték ki Mindszenty Józsefet Rómába, tudták jól, hogy ezt a papot – aki a keresztény helytállás és védekezés szimbóluma lehetne a világ számára – az Örök Városban némaságra fogják ítélni.

Valóban így is lett. Amikor 1971 októberében Mindszenty bíborost Rómába vitték, teljes mozgási és felszólalási tilalmat parancsoltak részére.

Mindszenty római tartózkodása jellemzi a vatikáni taktikát. VI. Pál pápa meghatóan emlékezett meg a Szinódus megnyitásán a magyar bíboros „szilárd magatartásáról, megingathatatlan hitéről és bátor küzdelméről az Isten és az Egyház jogaiért". A pápai trónus mellett ülő vendég a leghivatalosabb helyről kapott elismerést mindazért, amit tett, amit hite szerint kötelességének ítélt. De ugyanakkor megtiltották neki, hogy felszólaljon. Bizonyára féltek attól Rómában, a szent városban, hogy ez a purián magyar főpap a szemükbe vágja az igazságot. A vizet prédikáló, vörösökkel kvaterkázó vatikáni politika nem viselhette volna el, ha például Mindszenty kijelenti, hogy Casaroli érsek televíziós nyilatkozata, mely szerint a bíboros saját elhatározásából hagyta el az országot – nem felel meg a valóságnak. Félő volt, hogy talán megkérdezi: hogyan viszonylik a pápai dicsérő elismerés a bolsevista egyházüldözéssel szemben kiálló magatartásáért, ahhoz a tevékenységhez, amit a teljes vatikáni diplomáciai kar folytat a bolsevista diktatúrák irányában?

És amit nem tehetett meg a magyar bíboros, megtette helyette bátran Lemberg érseke. „Az ukrán nagyérsek is megtörte a nyolc éves hallgatást" – olvastuk a korabeli sajtójelentésekben. (Az ukrán görögkatolikusok főpapja még 1963 februárban szabadult ki János pápa és Hruscsov udvarias dialógusa idején. Hruscsov, mint valami finom államfő, ajándékot küldött Willebrands-szal Rómába. Az ajándék **Slypij**, Lemberg görögkatolikus érsek volt. Az érsek eltávolítása – békés úton – Moszkva részére legalább annyira fontos volt, mint Románnak az, hogy eggyel több idős pap legyen a Vatikán falai között, akinek a némaságra ítélt római száműzetése csak a testi szenvedések hiányával volt enyhébb, mint az a 18 év, amit a szovjet koncentrációs táborban töltött.)

Slypij bíboros nyolc évi hallgatás után végre elérte azt, hogy a Szinódus zárt körében püspöki jogainál fogva felszólalhasson. Elmondta, hogy az ukrán katolikus egyház püspökeit a szovjet kiirtotta, híveinek tízezreit lemészárolta. *„A halottakból hegyeket lehetne összehordani és a patakok megtelnének a vértanúk vérével, akik életüket adták hitükért és az Apostoli Szentszékért, a pápáért."* Mindez a pápa jelenlétében hangzott el, és így folytatta: *„A Vatikán diplomatái azonban szavukat sem emelik fel az üldözött ukránok védelmében. Úgylátszik* – mondotta Slypij bíboros – *az ukrán katolikusok akadályt jelentenek a Vatikán keleti diplomáciájának útjában."*

Csupán a fantáziánkra vagyunk utalva, azirányban, hogy vajon mit érzett ezekben a napokban Mindszenty bíboros, amikor megtagadták tőle a felszólalást a Római Szinóduson. Az viszont jellemző a vatikáni állapotokra, amit a nyugati lapok római munkatársainak jelentéséből tudunk, melyek szerint: *„ ... a vatikáni államtitkárságon, főleg Casaroli érsek osztályán, nagy megdöbbenést keltett Slypij bíboros kemény felszólalása."* Érezzük csak át mégegyszer: nem az háborította fel őket, amit az ukrán bíboros mondott, hanem az, hogy a nyugati világrend bomlasztását propagáló felszólalások között megemlítette Rómában, a Szentatya színe előtt, hogy keresztények milliói szenvednek üldözést, – amiről Rómában hallani sem akarnak.

Nem csoda, hogy ilyen körülmények között Mindszenty prímás nem óhajtott Rómában maradni, holott a budapesti helytartók az „Állami Egyházügyi Hivatal" vezetőjét, Miklós Imrét menesztették Rómába, hogy Mindszentyt ne engedjék tovább az Örök Városból. Ott – gondolták nyílván Budapesten – a Vatikán könnyebben ellenőrizheti. Szerencsére Magyarország prímása mégis elérte azt, hogy Bécsben, az esztergomi érsekség tulajdonát képező Pázmáneumban találhatott otthonra, és alapíthatta meg irodáját, ahonnét, mint a magyar egyház feje, igyekezett legalább külföldön élő magyar katolikusok lelki gondozásával törődni. Ennek a feladatnak a támogatásához a külföldön élő magyar papok sajnos nem járultak hozzá a kívánt mértékben. Meg kellett volna már alakítaniok a területen kívüli magyar emigrációs hívek püspökségét, és még ha ez nem is sikerül, kiépíthettek volna egy párhuzamos magyar hierarchiát Bécs székhellyel, hogy legalább az emigrációs hitélet helyes alapokon maradjon addig, amíg a kisiklott római ügykezelés visszatér az egyház történelmi vágányaira.

Feltűnő, hogy VI. Pál pápa megbízottai a keleti politikában mind igyekeznek túlteljesíteni a „normát". Már **Wisinszky** lengyel prímás is arról panaszkodott ezelőtt hat évvel Rómában tett látogatása alkalmával, hogy: *„König bíboros jobban tenné, ha nem avatkozna bele a lengyel egyház ügyeibe, mert nem ismervén annak helyzetét, tevékenységével árt a lengyel egyház érdekeinek."* Világos, hogy e szavak mögött az áll, hogy a bécsi kardinális a lengyelországi bolsevistákkal a szükségesnél nagyobb mértékben engedékeny volt.

König ennek ellenére élvezte a Vatikán bizalmát, és a pápa megbízásából gyakori látogatója lett Mindszenty bíborosnak budapesti menedékhelyén. A gyakori látogatás kevés eredményt hozott, mert König igyekezett végrehajtani a budapesti követeléseket. A Vatikán elmulasztotta követelni az alku során az igazságtalan ítélet megsemmisítését és a teljes rehabilitációt a budapesti rezsimtől, vagy ha ezt nem érhette el, megtehette volna ennek a gyalázatos pörnek a leleplezését és egyházi vagy legalább személyi üldözéssé nyílvánítását.

Pedig ezt feltételként szabta Mindszenty bíboros 1971 júniusában: *„Az egyetlen amim van, becsületem. Bűnözőként nem távozok külföldre."* A Vatikán nem volt ilyen kényes hűséges főpapja becsületére; megelégedett avval, hogy Moszkva budapesti fullajtárjai amnesztiát, bűnbocsánatot adtak az ország főpapjának.

König bíboros 1963. április 18-án járt először Budapesten XXIII. János pápa követeként. „Est-ne adventus tuus pacificus", azaz békés szándékkal jössz-e? – hangzott Mindszenty első kérdése. „A pápa azt akarja tudni, hogy mi a bíboros szándéka, – ezért jöttem." Mindszenty válasza így hangzott:

„Hazámban akarok maradni, népem között. Nem akarok elmenni innen. A kommunizmus keresztre szegezte hazámat. Ez a mi földünk Trianon és Zsukov ellenére is. Ha távozásomat az élők meg is értenék, de mit szólnának a halottak? Ki emelné fel a szavát érettük?"

Vajon megértették-e Rómában a magyar bíboros szavainak értelmét? Azt, hogy az elmúlt két világháborúban vagy három millió magyar hősi halottnak mondták a római egyház papjai, hogy hitük, egyházuk, családjuk és országuk védelmében fognak meghalni, ha úgy hozza a sors.

Hittanáraink még úgy tanították, hogy az emberi élet három alapja az Isten, a haza és a család. Papjainktól úgy hallottuk, hogy Hungária az Istenanya országa, és a magyar nép állhatatos és áldozatos kereszténységéért az egyház különleges szeretetét és megbecsülését élvezi. Mindezt itt kint nem tapasztaltuk. És minden okunk megvan azt feltételezni, hogy Magyarország hercegprímása, aki a fent említett emberi élet három alapjáért maradék nélkül lelkesedik – kiérkezve közénk – Ő is ugyanazt tapasztalta amit mi: Róma, az Örök Város, új elveket érvényesít, és többé nem vigasztalónk, nem zászlóhordozónk, nem irányjelzőnk és védőbástyánk ebben a meglódított világban, ahol a családot szétzüllesztik, a nemzeti érzést üldözik, ahol az Istent halottá nyilvánítják.

Mélyen átérezzük, hogy itt sokkal többről van szó, mint az, hogy viselheti-e Mindszenty bíboros az esztergomi érseki címet, vagy nem. Ő a fent idézett nyilatkozatban nem is említi a pozíció megszüntetését, hanem a Vatikán keleti politikáját. Róma meghátrálhat, de Ő tudja, hogy a magyar nép az Ő cselekedetein vesz példát keresztény helytállásához.

Miként a magyar főpap részére eljött a tanúságtétel ideje, úgy itt az ideje annak is, hogy holnap minden katolikus pap, és holnapután minden hívő a régi mérték és az új mérték dilemmája elé áll. És ez dönti majd el az egyház sorsát, nem a Vatikán jelenleg alkudozó kufárjai.

Ahogy Prohászka szelleme megteremtette vallásunk modern magyarkatolikus irányzatát, mely évtizedeken át irányt szabott Magyarországon a nagy püspök halála után is, ugyanúgy ennek a magyarkatolikus irányzatnak megtestesülése az ország legfőbb papi személyében – annak a történelmi omlásnak az idején, amitől Prohászka még csak féltette az országot – Mindszenty József szelleme, fennmaradt beszédei, írásai, naplója egyszer még a keresztény megújulás kovásza lesz az ország számára. Ennek eljövetele benne van az időben és az események logikájában, mert minél teljesebb lesz a diktatúra, annál erősebb lesz a szabadság szellemének feszítő ereje.

Ahogy ország nélkül is magyarok maradtunk, hitünk ereje is nélkülözheti Rómát, amíg eljön a virradat.

(Ausztráliai Magyarság, 1974. január)